

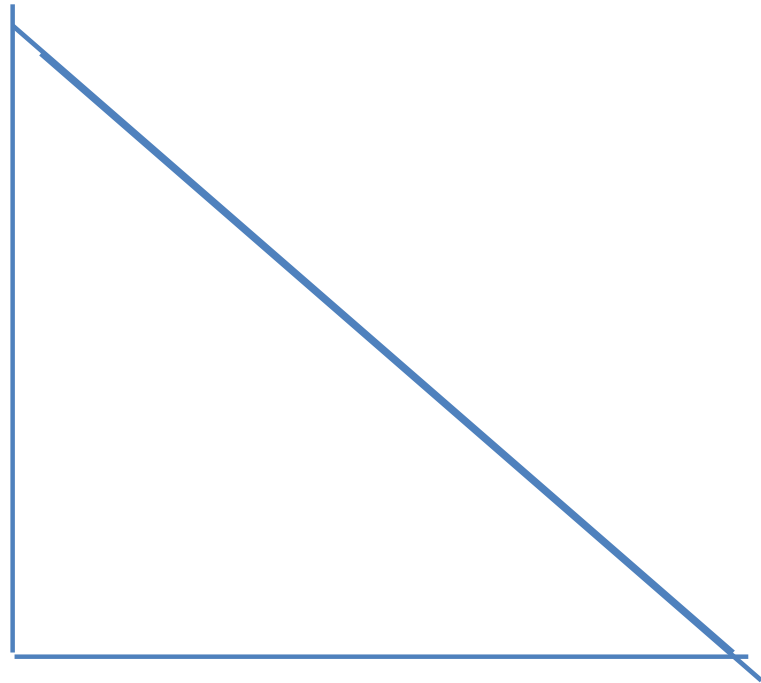
Plats för ort, rot och tro

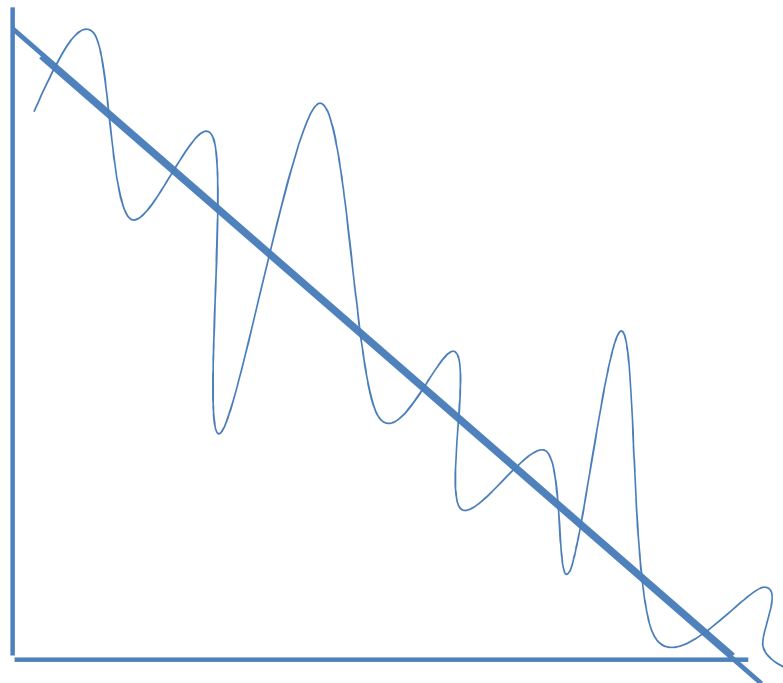
Svante Karlsson, Karlstad Universitet

Platsen och lokalsamhället

Ort, rot och tro

Var finns människorna?

- Lever människor på platser eller i regioner?
- Handlar det snarare om individer i en globaliserad värld?
- Någonstansare eller varsomhelstare?

Plats för regioner eller tvärtom

- I Sverige (och Norden) var diskussionen om platsbegreppet och användandet av plats i utvecklingsammanhang länge sparsmakat
- Istället var det regionbegreppet som tilldrog sig intresset
- En utgångspunkt var att alla platser skulle utvecklas lika...
- Sedan kom idéerna om regionerna (och då kom platserna och möjligen individerna i skuggan)

Plats

- Komplex - används på många olika sätt
- Vardagsspråk - metaforer "att ta plats"
- Konkreta punkter på jordytan, fixpunkter
- Människor ger mening åt platser
- Specifika egenskaper
- Står i motsatsförhållande till rum (som är mer generell yta, territorium etc.)

Platser – mening och betydelse

- Makroperspektiv
 - Platser i förhållande till andra (det stora i det lilla)
 - Platsens funktion i ett system av andra platser av ekonomisk och organisatorisk art
- Mikroperspektiv – platsen i sig (det lilla i det stora)
 - Individ- och hushållsperspektiv

Tre perspektiv på Plats

- Objektiv: Platserns värde i fråga om lokalisering (Weber, Christaller, Porter)
- Subjektiv: Inre, upplevd mening (Relph, Tuan)
- Relationell: Locale (Giddens)

Objektiv

- En sorts bakgrundsram mot vilken platser värderas i fråga om till exempel fördelar respektive nackdelar med avseende på lokalisering av en specifik verksamhet
- Det kan då handla om lokaliseringsfaktorer som tillgång till råvaror, kompetent arbetskraft eller priser på mark.
- När plats betraktas som en bakgrundsram för lokalisering eftersträvas i någon mening ett objektivt förhållningssätt när platsen skall beskrivas för att förklara existerande lokaliseringsmönster eller för att värdera attraktiviteten i fråga om etablering av en verksamhet.

Vilka för- och nackdelar ger just den här platsen?

Vart skall just den här verksamheten ligga om målet är att tjäna maximalt med pengar?

Subjektiv

- Det tenderar att uppstå relationer mellan människor och platser och där platsen ger människorna en identitet...
- ...men också omvänt, det vill säga människorna påverkar platsens identitet
- Människan har ett instinktivt behov av att befästa territorialitet och således förbinder det ägda/levda territoriet med identitet
- Inom den humanistiska traditionen har plats definierats som ett begrepp nära relaterat till hem eller grannskap, det vill säga ett stycke av jordytan som människor har starka relationer till

Locale

- Giddens poängterar att “locale” skall förstås som en slags mötesplats eller nod i vilken skilda individers vardagsaktiviteter överlappar varandra i tid och rum
- Typiska platser blir för Giddens då ett köpcentrum eller ett universitet
- Det lokala kan vara den plats eller sammanhang där mötet mellan lokalbefolkning och fritidshusägare äger rum

Det glokalas betydelse

- I diskussionen om globalisering har ofta det globala och det lokala setts som två ändpunkter på en skala (våra svenska regioner kan ur detta perspektiv betraktas som lokala).
- I detta dualistiska tänkande har globalt ofta betraktats som något abstrakt och det lokala som något konkret.
- Men: De är sammankopplade och beroende av varandra!
- Globalt och lokalt förändras kontinuerligt (= processer). De är samtidigt hybrider i form av **glokala** platser där både processer av homogenisering och heterogenisering pågår.

Glokala platser

- Särarten hos platser (och regioner) är delvis konstruerad genom global interaktion och flöden och delvis konstrueras den av lokala förhållanden och traditioner vilka varierar över tid och från plats till plats.
- Platser är fundamentala trots att utvecklingen kan beskrivas som att gå emot en minskad 'rumsfriktion', ökad 'platslöshet', respektive ökad organisering i form av ett 'födessamhälle'.
- Platser utgör såväl den materiella basen för produktion och för socialt liv som kulturella sammanhang. För att söka identitet och mening är platsen en viktig utgångspunkt.

Glokala platsers innehåll

- En plats är befolkad av olika typer av aktörer (människor och organisationer) som besitter olika resurser och har skilda maktpositioner vilket innebär olika förutsättningar.
- Aktörerna är sammanlänkade rumsligt genom komplexa lokala och globala relationer vilket skapar relationella platser.
- En människas eller aktörs rörelser i rummet kan benämnas aktivitetsrum. Varje aktörs aktivitetsrum har olika räckvidder.
- Komplexiteten och räckvidden inom och mellan individers aktivitetsrum har ökat kraftfullt i det nutida samhället.

‘Rötter’

Tillhörighet till en plats respektive högmobilitet betraktas vanligen inom samhällsvetenskapen som ett motsatspar. I det traditionella samhället men även under modernitetens tidiga skede var, för flertalet människor, rörligheten relativt begränsad och de sociala nätverken i hög grad platsanknutna. Platsers särarter och identiteter var därmed tydliga och människor kunde med relativ lätthet finna mening i en plats och kontakt med sina rötter.

Platstillhörighet kan baseras på metaforen ’rötter’ varmed avses en kultur som är relativt homogen, stabil och har en ganska entydig mening. Rötter innebär att individen är fast förankrad i en lokal social miljö och kultur och finner identitet i en plats.

Rutter

- Samhället har utvecklats till högmobilitet där stora grupper av människor har geografiskt omfattande aktivitetsrum, dvs. stor geografisk rörlighet, samt med vittomfattande sociala nätverk. Detta innebär dels att traditionella värden avtar i styrka liksom att förankringen i en plats minskar – 'rutterna' karaktäriserar numer i högre grad tillvaron.
- Platsens kultur betraktad som rutter innebär en föränderlig miljö där kulturella identiteter ingår i ett mixat tillstånd, t ex kommer människor resande och/eller flyttar till en plats där de möts och skiljs - det skapas hybridiserade kulturer på platsen.

Platser – högrörlig *och* platsförankrad

För många nutida människor är normalförhållandet att aktivitetsrummen är komplexa med boende, arbete, fritidsaktiviteter och sociala relationer förlagda till olika platser.

Det är således inte ovanligt att människor idag har multipla rötter på olika platser, t.ex. både ett permanent- och ett fritidsboende.

För individen innebär det att hon kan vara förankrad i en plats men samtidigt att hon är högmobil med ett kontaktnät utöver det lokala.

Renässans för plats

- Platskulturer och platsers särarter har fått en renässans både i affärssammanhang och inom samhällsplanering.
- Utgångspunkten är att skapa en så attraktiv miljö som möjligt på en plats för ett ökat inflöde av människor - turister, inflyttare (eller att få människor att stanna kvar) samt inflöde av investeringar.
- I samhällsplaneringen utvecklas platsers fysiska struktur i stadsplanering och arkitektur i symbios med olika kulturella och estetiska uttryck.
- Platsutvecklare arbetar med att både skapa en attraktiv miljö på platsen och att skapa de rätta markörerna - det är viktigt att skapa en intressant bild eller berättelse om platsen som lockar människor.

Tidsandan

- Utveckla platsens identitet, särart och vital kultur
- Utveckla platsvarumärken
- Locka kreativa och kompetenta människor
- Öka tillgängligheten
- Utveckla mötesplatser för nätverksskapande
- Utveckla konsumtionsutbud (t ex gallerior och köpcentra), mervärdesskapande upplevelser och evenemang (t ex festivaler, konferenser, aktiviteter inom kultur och sport)
- Utveckla spännande boende- och besöksmiljöer i natur och stadsrum (närhet till vatten, fritidsområden, arkitektur, kulturarv, gågator, uterum etcetera)

Kritik mot platsutvecklingsstrategier

- Strategierna är framför allt storstadsorienterade - den kreativa klassen lockas till den mångfaldiga storstadsmiljön där det även finns matchande näringsliv.
- Andra menar att: Det är snarare i miljöer där goda förutsättningar för företagande och entreprenörskap återfinns som det har skapats möjligheter för kreativitet och rikt kulturliv.
- Det är i synnerhet resursstarka människor med ekonomiskt eller kulturellt kapital som efterfrågas. Detta innebär att det finns inkluderande och exkluderande aspekter i tänkandet.
- Strategierna är en balansgång mellan att tillvarata platsens särart och identitet och att "sälja" platsen till besökare, inflyttare, företag och andra organisationer.

Cultural planning – en möjlig lösning?

- En metod som för in kulturella perspektiv i samhällsplaneringen och som fångar det unika.
- Prioritet läggs vid identitet, särart samt kreativitet för att undvika standardisering av en plats och för att den ska vara en attraktiv livsmiljö för invånare och besökare.
- Cultural planning omfattar både den levda och den konstnärliga kulturen.
- I metoden ingår att man kartlägger platsens kulturella resurser som exempelvis: konstnärlig verksamhet, kultur hos olika samhällsgrupper, kulturarv, uppfattningar om en plats i till exempel litteratur, sånger, media, platsens natur och byggda miljö, fritidsanläggningar, mat och dryck, kulturella aktiviteter eller lokalt konsthantverk.
- Ett helhetligt och sektorsövergripande perspektiv krävs i samhällsplaneringen och delvis krävs nya metoder för att integrera ”mjuka” faktorer och för att säkra medborgarinflytande.
- Både fråga om ”underifrån” planering och en involvering av kompetens ”ovanifrån” inom samhällets alla funktioner. Det ideala är när t ex stadsplanerare samverkar med de boende på platsen samt med konstnärer.

Florida vs. Putnam

Grunder: Talang (kreativitet), tolerans, teknologi

- **Skapar:** Innovationer, regional utveckling
- **Skillnader:** Mångfald och olikheter, lösa sociala band, samhällen med många möjligheter viktiga faktorer
- **Konsekvens:** Företag lokaliserar sig där den kreativa klassen finns (storstadsområden)
- **Kunskapsformer:** vetenskaplig, formell, symbolisk

Grunder: Socialt kapital, lokal näringsmiljö

- **Skapar:** Innovationer, lokal- och regional utveckling
- **Skillnader:** Likhet, nätverk interaktion, tillit, gemensamma normer viktiga faktorer
- **Konsekvens:** Människor dras till platser med innovativ näringsmiljö (även mindre platser typ Töcksfors)
- **Kunskapsformer:** erfarenhetsbaserad